

DIALOG KRING KOMMUNALT KULTURMILJÖARBETE I VÄXJÖ KOMMUN 7 NOVEMBER 2017

SYFTE

Länsstyrelsen besöker Växjö kommun för dialog om det kommunala kulturmiljöarbetet med målsättningen att öka förståelsen för kulturmiljön som faktor för tillväxt och utveckling. Genom information, inspiration och workshops ska mötet bidra till bättre samverkan kring kulturmiljöfrågor och till bättre kommunikation mellan och inom organisationer.

PROGRAM

- 08:30 Registrering och kaffe/te
- 09:00 Introduktion
Information från Länsstyrelsen
Inspiration: Helsingborgs stad – Konkretisering av riksintresse och Stadsplan 2017
Samtal i grupp utifrån tre teman:
1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
 2. Att ta tillvara och använda kulturmiljöer i en växande stad/tätort/landsbygd
 3. Kulturmiljöer av riksintresse
- Summering av förmiddagen
- 11:30 Mötet slut

Foto: Linda Lindbom, Växjö kommun

REGISTRERING

52 deltagare (32 kvinnor och 20 män; 62 % resp. 38 %)

Från Växjö kommun deltog 17 politiker och 16 tjänstemän.

Från Länsstyrelsen deltog 13 personer (sju från Kulturmiljö, fyra från Hållbar samhällsplanering, länsråd, enhetschef Samhällsutvecklingsenheten).

Region Kronoberg, Kulturparken Småland AB, Destination Småland och Kronobergs läns hembygdsförbund deltog med varsin representant.

Två föredragshållare från Helsingborgs stad.

INTRODUKTION

INLEDNING – VARFÖR ÄR VI HÄR IDAG?

Länsantikvarie Heidi Vassi, Länsstyrelsen

I februari 2017 presenterade regeringen propositionen Kulturarvpolitik (prop. 2016/17:116). Den innebär en samlad kulturarvspolitik och ett stärkt kulturmiljöarbete, bland annat får tio centrala myndigheter i uppgift att ta fram vägledande strategier för kulturmiljöfrågor. Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling betonas, liksom att kulturarv är allas ansvar.

Man skall räkna med kulturarvet. Det är en resurs som bidrar till de tre hållbarhetsaspekterna; till exempel bidrar besöksmålsutveckling till den ekonomiska aspekten, kulturlandskapets biologiska mångfald till miljöaspekten och möten mellan människor genom lokalt engagemang bidrar till den sociala aspekten. Det kan dock finnas konfliktytor mellan dimensionerna; till exempel kulturmiljöer längs vattendrag. Hållbarhet handlar om att försöka hitta en balans och att klara av avvägningen mellan olika intressen. Hållbar utveckling är en tvärspektoriell fråga och det har även kulturmiljöarbetet blivit, vilket innebär att kulturmiljökompetens och samverkan är viktigt på alla nivåer.

Då kulturmiljöarbetet bidrar till hållbar samhällsutveckling finns det även en koppling till miljömålsarbetet. Goda exempel på åtgärdsarbete kulturmiljö/miljömål finns på länsstyrelsernas regionala sida kring miljömålsarbetet, RUS; bland annat rapporten *Välj och vraka!*

Länkar

[Kulturarvpolitik \(prop. 2016/17:116\)](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Räkna med kulturarvet – Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling*](#)

[Länsstyrelserna Regional Utveckling & Samverkan i miljömålssystemet \(RUS\)](#)

Länsstyrelsens stöd *Välj och Vraaka! Vägledning och goda exempel inom kulturmiljöarbetet*

BAKGRUND TILL LÄNSSTYRELSENS PROJEKT

Projektledare Catarina Nilsson, Länsstyrelsen

Kulturmiljö avser de avtryck som mänskliga aktiviteter genom tiderna har avsatt i den fysiska miljön. En kulturmiljö utgör ett sammanhang som kan innehålla föremål, ortnamn eller traditioner som är knutna till platsen.

Kulturmiljöarbete handlar om att skapa förutsättningar för människor att bevara, använda och utveckla kulturmiljöer. Dagens samhällsutveckling innebär att kulturmiljöarbetet behöver ses i ett vidare perspektiv än bara kommunernas fysiska planering. Andra kommunala verksamheter arbetar också med kulturmiljöer; till exempel besöksmålsutveckling, naturvård och fastighetsförvaltning. Detta innebär att kompetens och tvärspektoriell samverkan blir allt viktigare.

Det finns flera utgångspunkter till Länsstyrelsens projekt med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet i Kronobergs län:

- Regeringsuppdrag i Länsstyrelsens regleringsbrev
- Nationella kulturpolitiska mål (2009)
- Nationella kulturmiljömål (2014)
- Riksantikvarieämbetets vision till 2030 (2016)
- Förnyat kulturmiljöarbete – Kulturmiljöstrategi för Kronobergs län 2016–2020
- Handlingsplan 2016–2020 för att främja kommunalt kulturmiljöarbete i Kronobergs län

Länsstyrelsens regeringsuppdrag är att arbeta för de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer samt att främja kommunernas kulturmiljöarbete.

De nationella kulturmiljömålen ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Riksantikvarieämbetet har tagit fram en vision för kulturmiljöarbetet till år 2030: Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige.

Kulturmiljöstrategin för Kronobergs län 2016–2020 lägger grunden för hur länets kulturmiljöarbete ska utvecklas och förnyas. Den utgår från de nationella kulturmiljömålen och innehåller tre målbilder: breddad syn på småländskt kulturarv, kulturmiljöer utvecklas hållbart och upprätthålla levande dialog mellan aktörer.

Parallellt med arbetet med den nya kulturmiljöstrategin togs en handlingsplan för att främja kommunalt kulturmiljöarbete under perioden 2016–2020 fram. Handlingsplanen, som fastställdes i april 2016, innehåller åtgärder inom tre områden där kommunerna har identifierat utmaningar och behov: förtydliga roller och utbyta erfarenheter, öka kompetens och sprida information samt komplettera kunskapsunderlag. Det finns åtta åtgärder i handlingsplanen. Dagens dialogmöte är åtgärden A1. Ta fram ett dialogverktyg för kommunalt kulturmiljöarbete.

Länk

[Länsstyrelsens arbete för att främja kommunalt kulturmiljöarbete](#)

INFORMATION FRÅN LÄNSSTYRELSEN

KARTLÄGGNING AV KULTURMILJÖUNDERLAG

Målsättningen är att öka kunskapen om kunskapsunderlag.

Kartläggningen genomfördes mellan december 2016 och juni 2017, då länets kommuner besöktes. Som utgångspunkt användes en kartläggning av byggnadsinventeringar som Länsstyrelsen gjorde 2004 och den skickades ut innan besöket. Vid projektledarens besök hos kommunen tittade vi först på listan från 2004 och pratade därefter om vad som har tillkommit sedan dess, om det finns underlag som behöver uppdateras och om det är något kunskapsunderlag som saknas.

Reflektion kring kunskapsunderlag i Växjö kommun:

- En del av de äldre inventeringarna används.
- Exempel på underlag som har tillkommit är Öster och dess kulturhistoriska värden (2014) och 13 inventeringar av grupphusbebyggelse (2016–2017).

EKONOMISKT BIDRAG

Genom *Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer* [kulturmiljövårdsanslaget] finns det möjlighet att ansöka om ekonomiskt bidrag för att bevara, utveckla och använda kulturmiljöer. Enligt 9§ i förordningen finns det möjlighet att ge bidrag till "generella eller riktade regionala och kommunala kunskapsunderlag som syftar till att ta till vara kulturhistoriska värden i samhällsplaneringen". Bidraget söks hos Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ställer krav för att bevilja bidrag till kunskapsunderlag, som att underlaget ska:

- vara metodutvecklande
- fylla en funktion och vara till nytta för kommunen
- bli officiellt antaget i kommunen
- tas fram av personer med adekvat kompetens

Några andra saker att tänka på inför en ansökan om bidrag:

- Åtgärden får inte ha påbörjats före Länsstyrelsens beslut.
- Etappindela projekt/åtgärd som pågår mer än ett kalenderår.
- Redovisa kostnadsbild och medfinansiering i ansökan.
- Eventuellt bidrag kan uppgå till maximalt 50 procent.
- Beslutet kan inte överklagas.
- Bidrag betalas ut i efterskott.

Länk

[Information om bidrag](#)

CHECKLISTA FÖR INKLUDERING

För att tillvarata fler perspektiv i kulturmiljöarbetet finns en checklista för inkludering med som bilaga 3 till handlingsplanen. Länsstyrelsen uppmuntrar kommunerna att börja använda den. Checklistan är ingen mall utan en uppsättning av frågor, som ska hjälpa handläggaren att synliggöra vad ett inkluderande arbete innebär. Frågorna är uppdelade i fyra grupper:

1. Synliggör strukturer
2. Synliggör kulturarv som historiesyn och historiebruk
3. Synliggör mottagare och målgrupper
4. Uppföljning

Länsstyrelsen Kronoberg använder checklistan vid upphandlingar, exempelvis av vård- och underhållsplaner, då vi har bedömt att detta ger störst effekt. Det finns även planer på att införa det i ärendehandläggningen.

Länk

[Checklista för inkluderande ärendehandläggning](#)

INSPIRATIONSFÖREDRAG: HELSINGBORGES STAD – KONKRETISERING AV RIKSINTRESSE OCH STADSPLAN 2017

Stadsantikvarie Mia Jungskär och översiktsplanarkitekt Oscar Hall

- Kommunen ska definiera och visa hur riksintresset tillgodoses i stadsplaneringen.
- Har utgått från Riksantikvarieämbetets handbok för kulturmiljövårdens riksintressen (2014)
 - ” Om kulturmiljövårdens inspel i dialogen främst handlar om att undvika intrång och skydda området från förändring integreras inte kulturmiljön i projektet. Inspelen bör handla om att lyfta fram kulturmiljöns behov och potential i relationen mellan den specifika platsen och det aktuella projektet.”
- Riksintresset är inget "stoppblock" utan det handlar om en balans mellan värden, intrång, utveckling, helhet.
- Man började med att titta på riksintresset, vad hade man att jobba med?
 - Berättelser
 - Uttrycken i riksintresset
 - Befintligt skydd – mycket i riksintresset jobbar man redan med
 - Förslag på ytterligare sätt att förstärka riksintresset i planering
- Flera delar i riksintresset, går igenom de olika delarna för att se vad man har, vad finns för skydd idag, ger sen förslag till ytterligare åtgärder för att förstärka riksintressets olika uttryck, t.ex. arbeta med siktlinjer i detaljplaneringen, 1600-talsstaden, modernismen.
- Kom sen fram till ett uttalande och vad riksintresset ska användas till: Vad vill vi? (med riksintresset och med staden).
 - Skapa nya kvalitéer genom nya tillskott
 - Komplettera
 - Motverka fragmentisering
 - Hindra utarmning av riksintresset, genom att skydda värdefulla objekt.
- Hur har sen arbetet med riksintresset satt spår i stadsplanering, Stadsplan 2017, förtydligande av ÖP, för centralorten?
- Ex. Höga hus (över 8 våningar): tar hänsyn till siktlinjerna för staden som är viktiga för riksintresset. Anv. höga hus för att markera stråk/platser/noder.

- För att ta fram förtättningsprinciper använde man uttrycken i riksintresset (men även andra underlag och utredningar av staden bebyggelse, grönytor etc.)
- Har kunnat använda framtagna riktlinjer (förtättningsprinciper) för stadens förtätning vid planförfrågningar.
- Stadsantikvarie i Helsingborg sedan 1980-talet.

LÄNK

[Helsingborgs stad](#)

SAMTALSPASS

Deltagarna delades in i sex grupper som samtalande utifrån tre teman:

1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
2. Att ta tillvara och använda kulturmiljön i en växande stad, tätort och landsbygd
3. Kulturmiljöer av riksintresse

Till varje tema fanns en eller flera frågor för samtalet att utgå ifrån. Till tema 3 fanns även en karta med kommunens kulturmiljöer av riksintresse och en lista med områdenas motivtexter. Varje samtalspass var cirka 20 minuter långt. En politiker var samtalsledare och Länsstyrelsens personal dokumenterade.

Några sammanfattande punkter från samtalen:

- Det finns kompetens inom kommunen, men ingen tjänst
- Kulturmiljöfrågor behöver komma in tidigt i planprocessen
- Planprocesser är mycket snabba idag, är de för snabba?
- Olika upplevelser, beror på person och bakgrund
- Tydliggöra vad kommunen vill
- Värden behöver synliggöras och förmedlas till kommuninvånare och besökare
- Ny bebyggelse behöver också uppmärksammas
- Strukturer, sammanhang
- Glöm inte bort landsbygden och de mindre orterna

TEMA 1. ROLLFÖRDELNING OCH ANTIKVARISK KOMPETENS

- Hur är antikvarisk kompetens av betydelse i det kommunala kulturmiljöarbetet?
- Hur använder och hur kan Växjö kommun använda antikvarisk kompetens?
 - Finns idag ingen utpekad person i organisationen med antikvarisk kompetens. Finns dock flera personer som samordnar och beaktar frågan. Finns brist i kompetens. Tas in utifrån vid behov. Det blir mer objekt och händelsestyrt än strategiskt. I Helsingborg har man ett känt strategiskt grepp som underlättar vid beslutsfattande.
 - När det saknas egen kompetens kan vi inte sätta ned foten själva.
 - I längre processer så händer saker en bit in i processen där det krävs ett helhetsgrepp. Det känns inte bra, ex Öster. Svårt att driva processer när man vänder fot mitt i arbetet. Svårt att väga många strategiska ställningstaganden i ett sådant skede. Helhetsgreppet behövs initialt.
 - I den politiska världen är det av betydelse att kunna agera i stunden.
 - Kontinuiteten i riksintresset i exemplet från Helsingborg är intressant. Antikvarier har varit dåliga på att kommunicera att ett bevarande inte handlar om att frysa tiden utan att tillåta årsringar.
 - Bebyggelsen är en viktig parameter men t ex stråken är också viktiga med nya rörelsemönster. Det offentliga rummet med mellanrummen med stråk, gator, platser är av stor betydelse och får inte glömmas bort. I Danmark finns t ex goda exempel på strategisk planering kring mellanrummen i staden.
 - Förtätningar är mer svåra att hantera än nybyggen.
 - I stråket mellan Arabygatan i verksamhetsområdet. Vilka behov ser man framöver.
 - Antikvarisk kompetens borde användas initialt för att lyfta fram värdena. Vad behövs för att ta tag i detta strategiskt?
 - En bra början är en intern arbetsgrupp med tjänstemän för ÖP arbetet med karaktärsområden som nu finns. Sedan borde gruppen stärkas och att ta fram fler underlag och beskriva de olika karaktärerna.
 - Ingen utpekad person. Inom bygglovhandläggningen finns en person med denna kompetens inom stadsbyggnadskontoret. Idag finns en intern arbetsgrupp som arbetar med
 - Idag köps kompetensen in vid planläggning och bygglov. När ÖP för staden togs fram 2012 köptes tjänsten in från Smålands museum i strukturerna och deras kvaliteter.

- I enskilda planer tas konsekvensbeskrivningar fram vid behov. I de sammanhangen har byggherren egen antikvarisk kompetens.
- Hur arbetar kommunen med kulturmiljövården på landsbygden? Förhandsbeskeden på landsbygden har ökat. Riksintressena finns fördjupade, på landet finns även utpekade områden i ÖP på landsbygden. Ekonomibyggnader på landsbygden förändrar utseendet på landet. Att ta fram ett kunskapsunderlag finns det behov av.
- Finns idéer om att skaffa antikvarisk kompetens i organisationen.
- Landsbygden utarmas då det är färre som brukar marken, färre företagare. Glesbygden breder ut sig. Exempel från Norge, där man värnar om landsbygden.
- Engagemanget hos medborgarna att bevara kulturmiljöer är inte lika stort i Växjö som på andra ställen.
- Snabba planprocesser gör att kulturmiljöer inte tar tid. Viktigt att inte runda kulturmiljöfrågorna, viktigt att hitta lösningar med egen kompetens.
- Att planlägga och sälja tomter på landet kan vara intressant för jordbrukarna, men även konfliktfyllt. Företagarna kan inte utvecklas på landsbygden. Dialogen är viktig kring landsbygdsfrågor och att inte ta dem när de kommer.
- Alternativa användningar för tomma byggnader kan vara av betydelse. Exempel från Nacka och Malmö. Lantbruket förändras, man kan behöva dessa byggnader i framtiden.
- Växjö kommun borde vara föregångare och söka bidrag för strategisk kulturmiljökompetens.
- Jordkällare renoverades för fladdermusbon.
- Växjö vill ta tag i kvarteret Gripen. Två aktörer vill bevara och bygga nytt. Här finns även privata trädgårdar. Är utpekade bevarandeområden. Kommunen vill föra dialog kring hur man hanterat kvaliteterna i kvarteret.

- Finns idag ingen antikvarisk kompetens inom kommunen idag, den har inte diskuterats tidigare.
- I Skåne finns stadsantikvarier i flera kommuner, en del med kombinationstjänster. Vinsten med att sitta på Kulturförvaltningen kopplingen till stadsdelsförvaltningen är att frågan har en röst. En strategisk inriktning. Exemplet Roskilde, en strategisk planering, inte bara hus.
- Man kan arbeta mer proaktivt med frågorna om man har en egen antikvarisk kompetens. Kopplingen till den Översiktliga planeringen är viktigt.

- En ökad byråkratisering får man genom att anställa fler personer. Kan bli dubbelarbete om alla ska ha en egen antikvarie. Att ha med kompetensen tidigt vinner man tid i en process.
- Kommunen anser att alla organisationer tillsammans är en gemensam resurs lst, kn och museer gemensamt. En annan ide är att man delar på en gemensam resurs.
- Helsingborg skaffade stadsantikvarie för att kunna hantera PBL-skydden. Finns behov av att få bra beslutsunderlag när det är ett tryggt byggande.
- I Växjö finns ett socialt särskilt utsatt område. Skulle en antikvarie kunna medverka till bättre lösningar i detta området?
- Regionen som sammanhållande länk? Finns en fördel att hellre ha det på kommunen.
- Finns möjlighet att söka medel till förstudie hur man kan jobba mer långsiktigt med antikvarisk kompetens.
- Finns ett nationellt informellt stadsantikvarienätverk.

- Växjö har mer och mer använt sig av antikvarisk kompetens under senaste 15 åren, lyssnar på tex Boverkets riktlinjer och antikvarisk närvaro.
- En antikvarie kan sänka kostnader för tex renoveringar genom att påvisa att allt inte måste bytas ut.
- Turismen växer i växjö, staden borde kunna bli bättre på att ta till vara kulturmiljön.
- Finns inget avtal mellan kulturparken och kommunen, man ber om yttranden, skickar remisser till museet.
- Vid en exploatering i växjö stad, påbyggnad, krävde kommunen att fastighetsägaren skulle ta fram en konsekvensanalys (på kulturmiljön) av sina planer.
- Gamla planer behöver man från kommunen få förklarar för sig, av en antikvarie.
- Svårt att se varandras roller.

- Växjö har kompetens som man använder vid vissa ärenden, ingen som arbetar kontinuerligt, nu har man dock en kulturmiljögrupp inom kommunen (ingen i gruppen har antikvarisk kompetens).
- Kulturparken används ibland som kompetens.
- Värde av antikvarisk verksamhet/kompetens för att förstå.
- Ingen i kommunen tar ansvar för helheten kring kulturmiljön, behövs någon som får stå upp för kulturmiljön i kommunen, liknande kommunekolog. Helhetsbilden/övergripande kring kulturmiljön saknas.

- När nu en ny ÖP ska tas fram framstår underlagen för kulturmiljö för grova.
- Viktigt att analysera vad som ska utvecklas, värnas.
- Besöksnäringen kan många gånger utvecklas med hjälp av antikvariskt synsätt.
- När kommunen försöker hitta karaktären på områden blir det utifrån ett planeringsperspektiv, nästan aldrig utifrån en antikvarisk synvinkel. Konsekvensutredningar för kulturmiljön saknas i de allra flesta fall.

- En utbildad; en del kommer till Helena och frågar; andra frågar inte.
- Ingen tjänst; vem tar ansvaret?
- Helsingborg - Mia och Oscar jobbar på olika förvaltningar. Men Mia är med - kommer ibland för sent. Mia får ta sin plats själv.
- Kompetens finns men inte tjänst. Stöd på bygglovavdelningen. Kommer in sent.
- Behöver komma in tidigt, redan i ÖP-arbetet. Ta tillvara de värden som finns och utnyttja på ett positivt sätt. För Växjö kommun borde det vara självklart med en kompetens som kommer in tidigare, som finns som en spindel i flera nätverk inom kommunens planering.
- Svårt att rekrytera folk, folk säger upp sig från kommunen.
- Växjö behöver se över hela planeringsprocessen, hur förvaltningarna är organiserade, hur planeringen för en helhet kan bli bättre. Nu har mycket gått fort, för fort...
- Kommunen kan kräva av sökande att de ska göra konsekvensanalyser inför planer, detta görs sällan, vid ca 5 av 1500 ärenden.
- Om utomstående gör en analys kommer det in som ett underlag till kommunen bland alla andra underlag, detta måste sen arbetas in i planeringen.

TEMA 2. ATT TA TILLVARA OCH ANVÄNDA KULTURMILJÖN I EN VÄXANDE STAD, TÄTORT OCH LANDSBYGD

– Vad bidrar kulturmiljöer med till stadens/tätortens/landsbygdens identitet?

- Identitet, kännetecken. Unicitet. Att inte alla städer är likadana, det som gör en stad intressant.
- Generationer tillbaks, det finns kvar det ens förfäder gjorde, man går i den miljön, även om det har förändrats.
- Man blir nyfiken, man vill upptäcka.
- Särskilt nu när många är i rörelse.

- En del ser inte kulturmiljön, utan Lakers är det de förknippar med Växjö, inte rutvägsnätet.
- När öppet odlingslandskap växer igen och det blir en massa sly, att röja sly är viktigt, så att vi inte bara tänker på byggnaderna.
- Växjö – att se domkyrkan, fängelset m.m. längst bort i gatuvyn, när jag upptäckte det ville jag berätta det för alla andra. Det är väldigt spännande när man upptäcker sådana saker.
- Identitet är olika för olika människor.
- Backen som sprängdes bort, många var besvikna, nu minns ingen. Sanitet. Det var därför. De som tog beslutet hade erfarenhet av sanitetsproblemen och ville modernisera. Varje tid har sin syn.
- Stolthet för dem som bor i staden.
- Identitet inifrån och utifrån. Uppfattas olika.
- Vi släktforskar. Vi vill ha samhörighetskänsla, vi vill förstå, inkludera, hjälpa varandra.
- Men där uppstår konflikter också, för att man värderar saker olika.
- Samhällen runt omkring tätorter hamnar tyvärr lite utanför, där anses inte kulturvärden vara lika betydelsefulla.
- Domkyrkan är som ett monument, kännetecknande för Växjö. Siktlinjer. Finns en historik i detta.
- Stengården. Bredare än det här bordet. Här har de gått dubbelvikta, vad de har slitit förr.
- Rutnätsstaden, först tänkte jag ”kusliga torg” angående Växjö, t.ex. Stortorget. Sen insåg jag att det här är unikt. Finns knappt kvar i några städer.
- Stortorget är en naturlig samlingsplats.

- Historiska kopplingen.
- Stadens stolthet om det är något sådär ”väldigt”. Apladalen i Värnamo. Man kan börja inleda samtal och känna stolthet i något man känner igen sig i, något positivt, en dragningskraft för besöksnäringen.
- Ofta är kulturmiljöerna något av själva kärnan i staden.
- När folk är oroliga för förtätning är det ofta kulturmiljön de är oroliga för.
- En del tycker att kulturmiljön förstör för utveckling.
- Kan vi vara säkra på att vi har bevarat rätt miljöer, eller har vi missat nånting? Vem avgör det?
- Jag tycker att vi har för dåliga underlag i Växjö. Jag tror inte jag vill bo kvar här längre. Staden växer på fel sätt. Det känns som att man vill bli en storstad. För 20 år sen var det en villastad.
- Inte så konstigt att det är på väg att bli en storstad, folk flyttar hit.

- Beror på hur man planerar och så. Det har gått lite fort. Växjö har inte varit beredda. Kommunen har inte haft egna planer utan det har kommit privata aktörer.
- Jag håller inte med. Det finns enstaka objekt där du har rätt, men inte när du tittar på den stora utvecklingen. Vi gjorde storgatan bilfri, mitten av 80-talet. (Kan inte det snarare vara ett kännetecken på storstad?)
- Tog vi bort en kulturmiljö med raggabilarna då?
- Rutnätsstaden byggdes i en tid utan bilar.
- Jag gillar att Växjö växer och går mot en storstad, men jag förstår att man inte vill det. Jag ser utvecklingen som positiv.
- Jag är också väldigt positiv på utvecklingen, jag har flyttat tillbaka hit. Men jag kan också sakna principer för, var är det OK att bygga?
- Jag tycker att nya kommunhuset är för högt, och det som redan är byggt där, att man skulle ha tagit hänsyn till siktlinjer.
- Vad menar du?
- Jag tycker södra stationssidan blev betydligt bättre än vad jag hade tänkt mig.
- Odlingslandskap, byggnader, gods, gamla vattenkraften, kulturminnen som kan locka folk att ta sig ut på landet. Är de tillgängliga?
- Hela landsbygden är ju kulturmiljö på sätt och vis.
- Hur sprider vi det här till fler? Hemsidor och turistinformation.
- Sagomuseet i Ljungby, muntliga berättelser.
- Singoallas grotta. Stenmurar överallt. Men natur är ju inte kultur!
- Men natur med folksagor eller berättelser anknutna till naturmiljöerna blir till kulturmiljöer.
- Kulturmiljöer är påverkade av den natur de uppstår i.
- Hembygdsföreningar kan ha en stor del i det här att hjälpa till och berätta. Integration av flyktingar.
- Vattendammar, direktiv, hotat, den delen av kulturmiljön hotas av EU-direktiven som i princip säger att vi ska tillbaka till det ursprungliga. Det skulle ge en jättepåverkan på kulturmiljöer på landsbygden.
- Bidrar till en stor del, ökade värden. Underskatta inte intresset. Industrimiljön i Orryd.
- Turism överlag, utflyktspunkter, målpunkter.
- Stolthet för invånarna för något man gärna vill visa fram. Förankring.
- Berättelser.
- Alla har en historia. Det är inte bara i det stora, utan även i det lilla.

- En kyrkomiljö ute på landet, det är den viktigaste, centrala delen där jag bor, som knyter ihop allt, en naturlig samlingspunkt.
- Kraftig omvandling sker, inte minst i stan. Nånstans ökar kulturmiljöerna i värde ju mer utveckling som sker.
- Bryggeri. Kulturkullen.
- Komplexitet. Att kulturmiljön är mixad med alla andra värden.
- Det nya behöver inte utesluta det gamla.
- Exempelvis domkyrkocentrum ihop med gamla kyrkan. Blanda nytt och gammalt. Utveckla ett nytt bryggeri i en gammal bryggerimiljö – jättehäftigt.
- Ekbacken. Unikt för Växjö med en åker/öppna fält mitt i stan.
- Kronobergs slottsruin.
- Biologisk mångfald ute vid Kronoberg.
- På landsbygden, mycket kretsar kring kulturmiljön, hembygdsgårdar, hembygdsföreningar, finns en socialt förenande faktor där som man kan ta tillvara och utveckla vidare.
- Det gick ett tåg ut till Evedal förut. Att stationshuset står kvar – jättespännande! Man ser framför sig hur de tog sin picknickkorg och klev sig på tåget. Gick ångbåt också.
- Slussningen i Åby, vad betydde den för träindustrin i Åby?
- Växjö – vägsjö.
- Råppe kanal, den kunde vi hålla snyggare. Jordbruksprodukter och timmer gick igenom där. Det finns sjunktimmer i Helgasjön fortfarande.
- Allt det nya som växer fram, spänningsfältet mellan det nya och det gamla. Ibland är det inte fel att skapa något provocerande.
- Domkyrkoforum i Lund. Nya Triangelstationen framför Johanneskyrkan (Malmö).
- Innerstan som växer, museiparken – det tror jag kommer bli en helt annan miljö om ett antal år. Den är lite sovande nu. Den känns som en baksida ”som ingen har tänkt på”. Det kan bli en lunga där man tar med sig lunchpaketet och går och sätter sig.
- Torget som har blivit där (vid stationen), det har lyft de byggnaderna på andra sidan. Vi var oroliga för skuggningen, men det blev fantastiskt bra får man ändå säga. Riktigt bra blev det, riktigt bra.
- Vi behöver lite planer på att utveckla museiparken, även tillgänglighetsaspekten.
- Katedralskolan med sina arkitektpriser kommer att bli en kulturmiljö på olika sätt. Vi äger det kapitalet. Rätt häftig anläggning.
- Jag tycker det är jättebra att man lyfter ny arkitektur också. Det behöver inte bara vara de stora komplexen, att vi faktiskt också bygger god arkitektur i vardagsform.

- En kommun har en viktig roll i vad man prisar, att hålla igång ett spännande samtal, sen manifesteras det i en prisutdelning, att man fångar upp intressen. Ibland är det konflikter och folk är förbannade, men samtalet om olika miljöer, jättebra att det hålls igång. Intresset är jättestort.
- Det är bra att frågorna kommer upp på bordet.
- Vi kan säkert göra mycket mer. Vi har lagt ner otroligt mycket på stationsområdet, vi har en heltidsanställd kommunikatör. Grannarna förstår vad som händer, ändå frågar folk: "Varför har vi inte vetat om det här innan?", "Varför har ingen sagt det här förut?".
- Identiteten, ibland är vi så fångna i allt det vi gör, att vi tror att folk vet mycket om Växjö. I vissa kretsar är vi kända, men i andra är vi inte det. Nån blandade ihop Eksjö och Växjö. Där har vi identitetsbyggandet.
- Det var spännande med Helsingborgs stads exempel och arbete med kulturmiljöarbetet. Synliggörandet av siktlinjer i staden.
- Strategi kring besöksnäringen behövs när det gäller att visa och synliggöra kulturmiljön och kulturarvet som finns i kommunen.
- Kulturmiljöerna i staden och kommunen visar på historiska och samtida ideologier och tekniker. Det finns ett värde i alla delar och aspekter.
- Bevara ett kulturhistoriskt värde istället för att bygg bort. Ett värde finns i den fysiska miljön.
- Kulturmiljön kan och lyfts fram på olika sätt och upplevs på olika sätt.
- Kulturmiljöarbetet och arbetet med att lyfta fram, arbeta med och utnyttja kulturvärdet i staden och kommunen får inte stanna vid ett kunskapsunderlag eller en inventering där "intressanta" värden lyfts fram. Kommunen måste då också gå vidare och utnyttja de kulturhistoriska värden som lyfts fram.
- Kulturmiljövärdet och kulturmiljöer måste integreras och inte ses som hinder i utvecklingen.
- Synliggöra värdet i utvecklingen.
- Värdet eller det kulturhistoriska värdet måste påvisas, lyftas fram och synliggöras för att få ett värde. Synliggöra historien i staden och dess andra orter.
- Sociala frågor är också väldigt viktiga frågor som måste lyftas fram i arbetet med kulturmiljöer.
- Kulturvärdet och det kulturhistoriska sammanhanget måste göras förstäligt för allmänheten.

- Tar begreppet kulturhistoriskt värdefull bebyggelse slut vid 1950-talet? Att även kartlägga och lyfta fram sentida bebyggelse från 1970-talet och framåt är även det viktigt. Att vissa på historiska avtryck även med modern bebyggelse.
- Vi och andra ser olika värden i kulturmiljöerna som finns och som kan skapas.
- Tydliggöra vad kommunen och andra liknande institutioner vill. En tydlighet gentemot de som vill bygga i staden och i resten av kommunen. Vilken riktning vill kommunen ha, vilken riktning vill kommunpolitikerna ha i kulturmiljöarbetet?
- Ge de som vill bygga i kommunen en tydlig riktning! Infallsvinklar och vilka kvaliteter är önskvärd från kommunen och invånarna när det gäller kulturmiljöer, gammalt eller modernt.
- Målbilder. Vad är det egentligen som är intressant?
- Det kan förekomma att kulturmiljö och det kulturhistoriska värdet tappas bort bland allt det andra som ska med.
- Jobba vidare med översiktsplanerna. Kulturhistoriska och gröna värden behövs i översiktsplanerna.
- Lyssna mera på besöksnäringen och besökarna till kommunen, inte bara på experterna eller invånarna. Vilka värden ser turisterna och de utifrån? Vad är det som är så intressant med Växjö egentligen, vilka kulturhistoriska värden ser dom?
- Tillgängligheten bör ses över. Tillgängligheten kan vara i form av förmedling med olika språk.
- Översiktlig planering bör eftersträvas, en långsiktighet i planeringen.
- Anpassning efter förutsättningarna med bebyggelsen.

- Staden Växjös identitet – är vi överens alla vi som verkar och bor här i kommunen? Biskopsstad, idrottsstad, utbildningsstad eller handelsstad? Vad säger folket på stan?
- Är det sjöarnas och vägarnas stad och landskap? Stråken i landskapet har medeltida rötter.
- Tätort – landsbygd. En tredjedel eller kanske en fjärdedel bor inte i Växjö tätort.
- Växjö har ingen stor sekelskiftsbebyggelse, inga breda avenyer. Staden var förhållandevis liten runt det förra sekelskiftet. Befolkningsökningen har skett sent. Detta kan ge Växjö tätort ett relativt unikt kulturhistoriskt värde? Därför har Växjö en liten stadskärna, resten av staden har spridit ut sig.
- I vissa delar av staden dominerar 60-talets stadsplanering och arkitektoniska drag.

- Känsla av avstånd i Växjö tätort, trots att det geografiska avståndet faktiskt inte är så stort.
- Till skillnad från Helsingborg med sin stadsfront har Växjö ingen tydlig sådan. Det saknas tydliga siktlinjer eller tydliga infartsvägar. Staglaberget kanske?
- Tätorten, Tätorterna och dess identiteter. Växjö har sjöarna, vatten. Braås har fabriken. Åryd har bruket. Marknadsför resten av kommunens tätorter och dess värden och synliggör de offentliga rummen där.
- Det är mycket modernistisk bebyggelse och känslor för utomstående.
- Till skillnad mot till exempel Kalmar har Växjö växt mera under 1900-talet. Värdet i Växjö kan vara detta med tillväxt, från en stad på ett par tusen till mångdubbelt fler.
- Tankar om identiteten, bygger vi bort eller förstärker vi?
- Är det intressant att komma hit? Var ligger värdet i detta?
- Eftersom staden till stora delar bestod av träbebyggelse långt fram i historien så var det lätt att riva och bygga nytt. Detta till skillnad mot en "stenstad" från sekelskiftet. Eksjö har inte haft det trycket att växa så där finns trästaden kvar.
- Finns det en gräns för förtätningen som sker? När försvinner värden?
- Sociala hållbarhetsvärden måste tas hänsyn till när en stad förtätas, folkhälsan är viktig.
- En förankring i platsen och kulturmiljön tillsammans med sociala värden. Kan konst i bruksorterna fungera?
- Växjö har identiteten "mitt i staden", 60-talsbebyggelsen? Centrala delarna har det kulturhistoriska värdet?

- Riksintressena borde lyftas fram som identitetsskapande, inte bara som bromsklossar.
- 1950-talets vattentorn i Växjö hade en stark identitet bland de boende i Växjö men kanske inte direkt några arkitektoniska eller kulturhistoriska värden? Stora värdefulla värden fanns hos växjöboende. Olika värden finns. Identitetsvärden kan vara starka och betydelsefulla.
- Stadens värde idag? Var har staden för identitet? Vilka värden och vilka hus är värda att bevara och synliggöra hos ungdomen?
- Det kulturhistoriska värdet kan vara sprunget ur historien och vilken relation man har till det förflutna. kan vara så att viss historia vill vi glömma, gömma undan och inte låtsas vid, medans det finns värden vi gärna vill vissa upp och vara stolta över. Detta kan naturligtvis skilja sig från person till person och till sammanhang osv.

- Vilket värde finns hos till exempelvis Teleborgs slott om ingen bryr sig om byggnaden?
- Förändring och utveckling kan vara skrämmande om det upplevs att det går för fort fram. Tydlighet i värdet. Utvecklingen av södra stationsområdet. Växjö teater. Är eller var den gamla skivbutiken "Uffes källare" en kulturmiljö och kulturhistoriskt värdefull?
- Var det så att folkets park i Växjö hade värdet i att folket hade den platsen och att värdet då går förlorat om de då förlorar en plats att vara på och dansa? Vad är i så fall värdet, Platsen eller verksamheten?
- Teatern vid folkets park hade ett kulturhistoriskt värde.
- Gemla folkets park betyder mycket för orsbfolkningen och andra. Värdet i en mötesplats kan vara stort och värdefullt.
- Stationsområdet i Växjö har utvecklingspotential, förutom vita villan då.
- Mångfald, ett sätt att leva. Bevara inte bara för sig själv, utan bevara även för andra!

TEMA 3. KULTURMILJÖER AV RIKSINTRESSE

– Vilka värden har riksintressen?

– Hur värnar och utvecklar vi dem?

- Kunna se historiska spår, som gamla byggnader vad det är Domkyrkan, vägar, strukturer.
 - Slottsruinen. Sammanhanget, tidsaspekter.
 - Strukturen, vad som är "inne" politiskt, vilja intresse.
 - Behöver inte vara gammalt, utmärkande på något sätt.
 - Vad är ett intresse. Kommunen bestämmer vad som är intressant, skyddsvärt?
 - Aktiviteter uppmuntras. Skillnad stad och land.
 - Detaljplan. Behövs områdesbestämmelser på landsbygden.
 - Problem när riksintressen tillkommer efter plan antagits.
 - Bakgrund, strukturer viktigare.
 - Följa utveckling av orter, stadsdelar.
 - Efterlyser områdesbestämmelser för skydd.
 - Riksintressen kan behöva anpassas efter nya behov och förutsättningar, kan vara felaktigt avgränsade.
-
- Kännedom om riksintressen påverkar hur värden upplevs.
 - Riksintresse kidnappas för att begränsa någons byggande.
 - Tydliggöra viktigt och finna förhållningssätt, beskriva hur man bryr sig, ska värna, attraktivitet.

- Turism, annat, lyfta kommunen. Berika omgivningen.
 - Riksintresse behöver inte vara en begränsning – anpassa efter vad som utmärker intresset.
 - Tillgång till miljöerna.
 - Utveckla med eftertanke.
 - Var ligger värdena? Riksintresset ett, byggnader ett annat.
 - Olika riksintressen kan kollidera.
 - Höjden 3 vån varit styrande i Växjö, politisk överenskommelse – kulturkonservativt.
 - Ingen fryst hand, anpassa siktlinjer – Domkyrkan viktig.
 - Siktlinjer viktiga
-
- För byggnadsnämnden välbekanta diskuteras ofta vid byggärenden.
 - Vad är ett riksintresse? Är de intressanta för riket eller för oss i kommunen behöver de vara riksintressen för att vårdas, skötas. Är allt av intresse?
 - Sammanhanget riksintresset utgör viktigt.
 - Knyta ihop riksintressen vad vill man visa. Besöksnäringen, kan man jobba med och utveckla dem ur besökssynpunkt.
 - Intresse för RI som besöksmål. Viktigt att jobba med att tillgängliggöra RI ur flera aspekter.
 - Bergkvara viktigt, hur utveckla och nyttja? Önskan att nyttja Bergkvara som hävstång för att lyfta vidare.
 - Samverkan mellan olika nämnder och aktörer.
 - Använda VR teknik. Appar mm. För att visualisera, information mm.
 - Lyfta in Linnéuniversitetet, få in information koppla sammanhang – se utanför ramarna.
 - Fånga stora grupper arbeta i kluster. Bo äta och göra utveckla ngt mål i flera aspekter.
-
- Komplex fråga – monetära, kulturhistoriska historiska värden.
 - Historiskt definitivt. Olika värden beroende på vem man frågar.
 - Problematiskt politiskt där politiken vill använda historiska värden.
 - Medborgerliga intressen. Oerhört stor betydelse för besöksnäringen.
 - Kan användas i felaktiga syften politiskt. Ibland svårt att prata om historia.
 - Upplevelsen av staden. Hur många ringar och lager man ser av platsen.
 - Problem med begreppet riksintresse. Går troll i begreppet. Viktigt att kommunen plockar tillbaka bollen. Slå i huvudet.

- Konkretisera – vad är det man menar med riksintresset. Fysiska miljön och människorna som har skapat värdena och bott där. Husen måste kunna leva vidare och utvecklas.
 - Har haft en bra dialog kring en del av de riksintressen som presenteras.
 - Varje tid måste få synas. Svår ekvation att få sätta sin tids prägel när vi samtidigt ska bevara tidigare generationers prägel. Måste vägas.
 - Uppenbart att det finns en stor kunskapsbrist, även inom kommunen. Förtätning på landsbygd.
 - Fånga upp dagens behov och hur vi ska foga in dem i en bra lösning. Hur kan vi hjälpas åt och respektera varandras kunskaper.
 - Måste finnas en konsekvens i hur vi hanterar riksintressena. Utvärdera från gång till gång men det behöver ändå finnas en grundprincip.
 - Vara tydlig tidigt. Lättare för alla inblandade.
 - Kommunala planmonopolet. Särskilja mellan kommunala kulturmiljövärden och de värden som ingår i riksintresset.
 - Behov av antikvarisk kompetens. I Helsingborg fungerar kommunantikvarien som medlare och samordnare. Kan även hjälpa till att fånga upp tidiga bollar.
 - Vara mer proaktiv i bl.a. den arkeologiska processen.
-
- Riksintressena - olika lager av olika intressen- osäkerhet i systemet. Få ihop alla
 - Platserna ger karaktär och identitet till Växjö. Historien är viktig att lyfta fram.
 - Odlingslandskap är dominerat.
 - Industrihistorien saknas.
 - Svårare att se spåren i ett odlingslandskap där det inte är synligt längre.
 - Vi stöter på riksintressena men vi måste förhålla oss till dem.
 - Ju tidigare vi ser värdena desto bättre kan planeringen ske.
 - Viktigt att vi hanterar dessa frågor. Växjö och Bergkvara. Här kommer vi ha exploatering.
 - Befolkningen måste också få tillgång och förståelse för värdena.
 - Fördjupningar i det kommunala är bra då det är en process där medborgarna får tillgång.
 - Finns andra lager.
 - FÖP – ett bra instrument för att kommunicera med allmänheten.
 - Igenväxning- ett av de snabbast igenväxande länen. Hur tar vi ansvar för dessa miljöer.
 - Växjö stad - lättare för allmänheten att se.

- Liten stadskärna med en ökande befolkning i Växjö. Jättejobb att få med medborgarna överallt.
 - Hålla i diskussionen.
 - Lyfta blicken och få en insikt över flödena. För att bli populär skulle man dra en motorväg genom stan. Svårt med parkeringsplatser.
 - Hur mycket bilfri innerstad ska vi ha?
 - Svårt att förmedla en komplexitet – förenkla för allmänheten. Hålla det enkelt. Hitta en balans- hålla det hanterbart.
 - Skulle behöva göra en fördjupning över Växjö centrum. Finns en från mitten av 90-talet.
-
- Intressena är redan utpekade i kommunen. Här har vi chansen att hitta djup i kulturhistorien och lyfta dem. Se djup.
 - Oerhört viktigt att vi använder oss av dem.
 - Många växjöbor vet inte om platserna och vi behöver jobba mer med att förmedla detta till allmänheten.
 - Varför har staten tyckt att dessa platser är så intressanta?
 - Jobba med barn och unga i skolan, levande dokument, hur kan man förmedla detta till den vanliga växjöbon.
 - Ta vara på värden – riksintressen är kanske inte alltid
 - Odlingslandskap – inte säkert att odlingslandskapen bevaras nu när det växer igen. Kommunen har inget inflytande om en mark slutar odlas.
 - Ständigt ha en dialog med markägare.
 - Önsketänkandet är att kommunen tar kontroll över riksintressena och får in dem i den kommunala planeringen.
 - Det krävs mer när det kommer yttre krafter som ex. exploateringsbehov.
 - De andra är mycket svårare lyfta miljöer som inte står inför yttre krafter. Exploatering.
 - Vi får inte stirra oss blinda på riksintressena. Finns andra miljöer som vi i kommunen
 - Enklare att se ett intresse i något fysiskt- svårare att se ett intresse i ett odlingslandskap, sjöar osv.
 - Hembygdsförbunden behöver generationsväxling. De yngre generationerna har inte samma kontakt och kunskap kring t.ex. odlingslandskapet.
 - Hur får vi drivande krafter till civilsamhället?

DELTAGARNAS UTVÄRDERING AV DIALOGMÖTET

FÖRVÄNTNINGAR PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- En bra inspirationsdag för bättre förståelse och ökat samarbete
- Intressanta diskussioner och utbyte av kunskap
- Förväntar mig en förståelse för nödvändigheten av antikvarisk kompetens i kommunen.
- Koppling kultur – besöksnäring
- Nya kontakter
- Nya idéer
- Bra samtal
- Lyssna till Helsingborgs arbete. Hur man samverkar planering och kulturmiljö. Vilken skillnad gör en stadsantikvarie.
- Att Länsstyrelsen ska visa främst politiker men även tjänstemän att kulturmiljö är viktigt och ett värde i staden såväl som landsbygden.
- Få nya perspektiv på olika saker
- Ny kunskap och erfarenhetsutbyte
- Kunskaper om hur vi förvaltar/förbättrar vårt kulturmiljöarbete
- Skapa intresse för kulturmiljö
- Skapa förståelse för betydelse av kulturmiljöområden för staden och deras roll i framtiden.
- Givande samtal
- Bra dialog
- Intressanta föreläsningar
- Inspiration och mer kunskap från goda exempel på hur man kan utveckla kulturhistoriska värden som integrerad del i en levande stad/landskap.
- Intressanta diskussioner.
- Att vi får till en konstruktiv dialog med många värdefulla synpunkter.
- Lära mig mycket!
- God dialog om Växjö kommuns förutsättningar kopplat till våra kulturmiljöer.
- Goda samtal för framtida förståelse
- Förväntar mig få en ökad förståelse av kulturmiljön i Växjö och hur den kan utnyttjas och användas i framtiden.
- Ökad förståelse av hur kulturmiljön kan förvaltas och hur kulturmiljön kan ses som en möjlighet i planeringen.
- Öka intresset för kulturmiljö
- Återställning av slottsruinen för mer användning

DETTA VAR BRA PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- Bra att samla politik + tjänstemän och för att identifiera gemensamma behov
- Samtalet
- Mötet
- Diskussionerna
- Bra upplägg på dialogerna.
- Mycket bra med konkret inspiration från liknande kommun
- Bra med tid för diskussion
- Bra uppslutning
- Diskussionerna
- Bra att lyfta & ge tid för en fråga som jag dagligdags inte ägnar så mycket tid åt
- Bra med dialog
- Viktiga möten mellan olika intressenter
- Mötas från olika grupper och diskutera
- Tydligare syfte med dagen, annars bra och intressanta diskussioner
- Samtalen, öppna, bra dialoger och inspel
- Möjlighet att mötas
- Bra samtal och diskussionspunkter
- Utmärkt med inspel från jämförbar kommun.
- Att gå ut i grupper och diskutera var mycket intressant och klart mest givande.
- Samtalen
- Inspel från Helsingborg!
- Dialog mellan olika professioner är givande
- Att så många deltog.
- Bra förberett med gruppindelning
- Bidrag till att göra om jordkällare till fladdermöss!?? Skattepengar?
- Mycket bra inspiration från Helsingborg
- Givande samtal i grupperna
- Gruppsamtal
- Bra blandning på deltagare
- Att vi träffas över viktiga frågor för diskussion länsstyrelsen + politiker + tjänstemän
- Samtalen, att få tänka utvecklande
- Intressant inspirationsföredrag. Bra med konkret exempel.
- Bra blandning i grupperna
- Bra uppdelning av de olika passen.
- Helsingborgsmodellen
- Vikten av att anställa kommunantikvarie
- Bra med så mycket politiker

- Samtalen gick väldigt bra
- Uppenbarligen finns ett väldigt stort intresse för kulturmiljö, alla har intresse men olika utgångspunkter och värderingar!
- Imponerad av den stora kommunala uppslutningen
- Bra med deltagande från politiken
- Bra samtal!
- Mycket intressanta diskussionsämnen
- Helsingborgs föredrag som inspiration
- Möjligheten till diskussion
- Bra samtal
- Öppenhet, nyfikenhet, respekt
- Hyfsat konkreta diskussioner
- Bra föredrag om Helsingborg stad
- Bra med olika kompetenser i grupperna.
- Många politiker
- Träffas från olika områden – prata utanför ramarna
- Positiva tankat i fortsättningen!
- Visioner finns!!
- Spännande samtal – hög kompetens i grupperna & bra mix politiker & tjänstemän
- Bra inspirationsföredrag
- Givande diskussioner
- Bra lokaler
- Idéväckare kulturmiljö
- Bra samtal
- Helsingborg
- Samtalen
- Diskussionerna var bra – gav värdefull insikt och nya infallsvinklar
- Gruppdiskussionerna var bra.
- Uppställningen från kommunen med beslutsfattare och tjänstemän.
- Bra samtal
- Energi
- Kulturmiljö som utveckling, inte hinder
- Inspirationsföreläsning från Helsingborg
- Bra diskussioner
- Diskussionerna
- Inspiration från Helsingborg
- Intressant inspirationsföreläsning!
- Lite aha-kunskaper!
- Bra info Helsingborg.
- Intressant ämne
- Roligt med blandning av folk och kompetenser.

- Jättebra upplägg
- Gott fika
- Bra samtal
- Samtalet
- Bra dialog
- Välplanerat
- Bra diskussioner/högt i tak.

DETTA KAN FÖRBÄTTRAS TILL KOMMANDE DIALOGMÖTEN

- Samsyn kring frågeställningar. Kommun och LS måste "dra åt samma håll"
- Diskussionsfrågorna kunde ha varit lite mer utvecklande
- Skaffa en stadsantikvarie i kommunen
- Att ha någon riktigt inspirerande föreläsningssdel – som tydligt belyser värdet av mixen mellan gammalt och nytt.
- Möjligen en längre introduktion för oss som är ganska okunniga på området. Det kan skickas ut innan mötet.
- Svårt att diskutera på en generell nivå. Behov finns av att diskutera de enskilda områdena för att komma framåt. Då hittar vi konflikter.
- Kanske några länkar man läsa innan man kommer som inspiration/förförståelse
- Vissa frågor var svåra att diskutera när man inte jobbar specifikt med kulturmiljöfrågor
- Samtalsunderlag, mer bakgrund
- Tydligare syfte med dagen
- Mer tid för diskussionerna
- Tydligare bild av konkreta förslag och "vad händer nu".
- Möjliggöra forum för fler intressen att samlas kring utvecklingsfrågor
- Hur öka kunskapen ännu mer hos alla medverkande och medborgare
- Lite mer specifika frågor. Svårt att få igång en konstruktiv diskussion med så öppna frågor.
- Önskar fler men kortare pass.
- Lite väl detaljerad information inledningsvis med checklistor
- Att kommunen formulerar uppdraget om stadsutvecklingen och samordnar med besöksnäringstrategin!
- Diskussionsfrågorna var väldigt lika varandra
- Fler goda exempel
- Kanske kunna gå lite djupare i samtalen
- Det har varit bra!
- Berätta om Växjö's riksintressen i introt. Vi behöver mer kunskap!
- Lite svårt att föra samtal med 2 grupper i samma rum.

- Informationen från projektledaren kändes inte så relevant men satte det säkert i ett sammanhang.
- LST
- Vill tydliggöra & synliggöra våra olika roller
- Mer att lära om vad som är kulturhistoriskt intressant
- Längre dag, mer diskussioner
- Mer tid för diskussion
- Större förförståelse, kanske kunde fått vi lästips & frågorna innan? Annars mkt bra.
- När lekmän och experter möts uppstår alltid en stund då begrepp behöver definieras och redas ut. Kanske finns något kreativt sätt att underlätta mötet om ingången i samtalet.
- Utmynna i konkreta slutsatser och förslag.
- Allt var bra.
- Mer tid för diskussion
- Slopa bidraget för att göra jordkällare till fladdermusbo! Skattebidrag.
- Hade varit bra med ngt enkelt material att läsa in före dialogen.
- Hade lite svårt att se Helsingborgs "tänk".